

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/18/2017
Identifikačné číslo spisu:	7512204557
Dátum vydania rozhodnutia:	18.10.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Janka Cisárová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:7512204557.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Janky Cisárovej a sudcov JUDr. Martina Vladíka a JUDr. Jána Šikutu, PhD., v spore žalobcov 1/ R., nar. X. M. XXXX, naposledy bývajúceho v Q. 2/ L., bývajúcej v Q., E. 3/ R. nar. XX. D. XXXX, bývajúceho v Q. 4/ O., bývajúceho v P., 5/ P. bývajúcej v Q., s výnimkou žalobcu 1/ všetkých zastúpených JUDr. Jozefom Levkušom, advokátom so sídlom v Košiciach, Štúrova 20, proti žalovaným 1/ E. bývajúcemu v Q. 2/ Wüstenrot poist'ovni, a.s., so sídlom v Bratislave, Karadžičova 17, IČO: 31 383 408, zastúpenej JUDr. Jaroslavom Čollákom, advokátom so sídlom v Košiciach, Floriánska 19, o ochranu osobnosti s náhradou nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Košice - okolie pod sp. zn. 7 C 34/2012, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 19. januára 2016 sp. zn. 6 Co 883/2014, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 19. januára 2016 sp. zn. 6 Co 883/2014 vo vzťahu k žalobcovi 1/ s výnimkou časti potvrdzujúceho výroku o zamietnutí žaloby tohto žalobcu v prevyšujúcej časti a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Dovolanie vo vzťahu k žalobcom 2/ až 5/ z a m i e t a.

Žalobcovia 2/ až 5/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice - okolie (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. mája 2014 č. k. 7 C 34/2012-159 I. uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť spoločne a nerozdielne žalobcovi 1/ sumu 17 000 €, žalobkyni 2/ sumu 17 000 €, žalobcovi 3/ sumu 17 000 €, žalobcovi 4/ sumu 17 000 € a žalobkyni 5/ sumu 25 000 €, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku, II. v prevyšujúcej časti žalobu zamietol, III. žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne nahradiť žalobcom 1/ až 5/ trovy právneho zastúpenia vo výške 1 719,08 € na účet právneho zástupcu žalobcov do troch dní od právoplatnosti rozsudku, IV. žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť tamojšiemu súdu súdny poplatok zo žaloby vo výške 2 856 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení rozsudku uviedol, že podanou žalobou sa žalobcovia ako pozostalé blízke osoby po

zomretej obeti dopravnej nehody R. rod. E. (žalobcovia 1/ a 2/ - rodičia, žalobcovia 3/ a 4/ - súrodenci a žalobkyňa 5/ - dcéra) domáhali peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej im neoprávneným zásahom do ich osobnostných práv (konkrétne práva na súkromie a rodinný život) v dôsledku smrti blízkej príbuznej podľa § 11 v spojení s § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka proti vodičovi motorového vozidla žalovanému 1/ a komerčnej poisťovni žalovanej 2/, u ktorej bolo vozidlo povinne zmluvne poistené pre prípad zodpovednosti za škodu spôsobenú jeho prevádzkou, a to žalobcovia 1/ až 4/ každý v sume 30 000 € a žalobkyňa 5/ v sume 50 000 €. Súd prvej inštancie skonštatoval, že pasívna vecná legitimácia žalovaného 1/ je daná, nakoľko z jeho strany došlo k protiprávnemu konaniu (porušeniu pravidiel cestnej premávky), nepriaznivému následku (usmrteniu blízkej príbuznej žalobcov) a je tak daná príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním a nepriaznivým následkom. Pasívnu vecnú legitimáciu žalovanej 2/ vyvodil z ustanovenia § 823 Občianskeho zákonníka v spojení s § 15 ods. 1 a § 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „ZoPZP“). Vyslovil, že s použitím eurokonformného výkladu pojmov náhrada škody, škoda na zdraví v ustanoveniach spomenutého zákona a s prihliadnutím k samotnému účelu povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, z hľadiska zodpovednosti za neoprávnený zásah do osobnosti fyzickej osoby vyvolaný prevádzkou motorových vozidiel, sa v rámci náhrady škody odškodňuje aj nemajetková ujma spôsobená pozostalým po obeti po dopravnej nehode (ako poškodeným), za ktorú možno priznať náhradu (zadosťučinenie) peňažnou formou podľa § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka, ktorú v širšom ponímaní treba považovať za škodu na zdraví podľa § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP. Za vnútroštátnu právnu úpravu, na ktorú poukazuje rozsudok Súdneho dvora (ďalej len „SD“) vo veci C-22/12 Haasová, považoval súd práve ustanovenia Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti. Pri stanovení výšky peňažnej náhrady súd prihliadol na úzke citové väzby žalobcov k nebohej dcére, sestre a matke, ktorá mala v čase smrti 54 rokov, viedla aktívny život, zabezpečovala starostlivosť o rodičov, s ktorými žila v spoločnej domácnosti, a ktorí boli na ňu veľmi citovo viazaní, rovnako ako súrodenci a dcéra, ktorej bola jediným žijúcim rodičom. Ďalej prihliadol na okolnosti vzniku smrteľnej nehody, teda na to, že zo strany žalovaného 1/ nešlo o úmyselné konanie, k dopravnej nehode došlo v obci, vo večerných hodinách, pri zhoršenej viditeľnosti a podiel nebohej na škodovej udalosti, keďže vstúpila do vozovky v čase, keď sa vo vzdialenosti 16,8 až 35,5 m približovalo osobné motorové vozidlo vedené žalovaným 1/. Na základe toho súd vlastnou úvahou ustálil výšku náhrady nemajetkovej ujmy uvedenej vo výroku rozsudku, považujúc ju za primeranú a dostatočnú, pričom zohľadnil aj tú skutočnosť, že išlo o odškodnenie nemajetkovej ujmy piatich osôb a v prevyšujúcej časti žalobu ako nedôvodnú zamietol.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov a žalovaných rozsudkom z 19. januára 2016 sp. zn. 6 Co 883/2014 I. potvrdil napadnutý rozsudok vo výroku, ktorým boli žalovaní 1/ a 2/ zaviazaní zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 17 000 €, žalobkyňi 2/ sumu 17 000 €, žalobcovi 3/ sumu 17 000 €, žalobcovi 4/ sumu 17 000 € a žalobkyňi 5/ sumu 25 000 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného, II. potvrdil napadnutý rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti, vo výroku o povinnosti žalovaných 1/ a 2/ nahradiť žalobcom trovy prvoinštančného konania, ako aj vo výroku o povinnosti žalovaných 1/ a 2/ zaplatiť súdny poplatok zo žaloby, III. pripustil dovolanie, IV. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd skonštatoval, že súd prvej inštancie po vykonanom dokazovaní dospel k správnym skutkovým zisteniam, na ktorých aj založil svoje rozhodnutie a zo zisteného skutkového stavu vyvodil správne právne závery, preto jeho rozsudok ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1 O.s.p.). Stotožnil sa aj s dôvodmi napadnutého rozsudku ohľadne zodpovednosti žalovaného 1/, ako aj pasívnej legitimácie žalovanej 2/, rovnako tiež s dôvodmi týkajúcimi sa určenia výšky nemajetkovej ujmy a na tieto dôvody odkázal (§ 219 ods. 2 O.s.p.). Už len na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku a k odvolacej námietke žalovanej 2/ o nedostatku jej pasívnej legitimácie poukázal na rozsudok SD vo veci C-22/12 Haasová (vec skutkovo a právne obdobnú ako je posudzovaná vec), v ktorom sa konštatuje, že členské štáty majú zaručiť, aby náhrada škody podľa ich vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli blízki rodinní príslušníci osôb, ktoré sa stali obeťami dopravnej nehody, bola krytá povinným poistením v určitých minimálnych sumách určených v článku 3 ods. 1

druhej smernice. SD teda uzavrel, že vo veci C-22/12 Haasová by to tak malo byť, pretože osoby v postavení žalobkyne a jej dcéry v súlade s §§ 11 a 13 Občianskeho zákonníka majú nárok na náhradu nemajetkovej ujmy utrpenej v dôsledku úmrtia ich manžela, resp. otca. Uviedol ďalej, že tento záver nemôže spochybniť ani okolnosť predložená slovenskou vládou, podľa ktorej tieto paragrafy patria do tej časti Občianskeho zákonníka, ktorá sa týka zásahu do ochrany osobnosti a ktorá je v zmysle tohto zákonníka nezávislá od časti týkajúcej sa zodpovednosti za škodu v pravom zmysle slova. Keď totiž zodpovednosť poisteného, ktorá podľa vnútroštátneho súdu v tomto prípade vyplýva z §§ 11 a 13 Občianskeho zákonníka, vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávnú povahu, nič nenasvedčuje, že na túto zodpovednosť sa nevzťahuje vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu, na ktoré odkazujú uvedené smernice. S poukazom na tento rozsudok SD, odvolací súd skonštatoval, že ak vnútroštátne právo umožňuje rodinným príslušníkom obete dopravnej nehody požadovať náhradu utrpenej nemajetkovej ujmy (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka), náhrada tejto ujmy musí byť krytá povinným poistením motorového vozidla. Vzhľadom na skutočnosť, že ohľadne tejto otázky ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, pripustil odvolací súd proti tomuto rozsudku dovolanie a dovoláciu otázku vymedzil nasledovne: „Patrí náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jedna z foriem satisfakcie za neoprávnený zásah do života a zdravia fyzickej osoby, medzi nároky kryté poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, a teda vzťahuje sa povinnosť poisťovne na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla aj na právo na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcej z ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka?“

3. Žalovaná 2/ podala proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu dovolanie. Napadla ním časť výroku I. týkajúcu sa jej povinnosti zaplatiť tam uvedené peňažné sumy žalovaným 1/ až 5/. Odôvodnila ho nesprávnym právnym posúdením veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), konkrétne otázky zásadného právneho významu vymedzenej odvolacím súdom. Namietala svoju pasívnu legitímáciu v konaní, majúcu za to, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúci z § 13 ods. 2, 3 Občianskeho zákonníka nie je krytý povinným zmluvným poistením a žalobcovia si ho de lege lata môžu uplatniť jedine priamo vo vzťahu k vodičovi motorového vozidla, ktorý smrť ich blízkej osoby zavinil, teda len voči žalovanému 1/. Platná právna úprava totiž v rámci nárokov, ktoré je žalovaná 2/ povinná nahradiť poškodeným, v sebe nezahrňuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, ale iba taxatívne uvedené nároky, vyplývajúce z ustanovenia § 4 ods. 2 ZoPZP. Zdôrazňovala, že zo spomenutého ustanovenia vyplýva, že toto poistenie nepokrýva uvedený druh nemajetkovej ujmy, ale kryje iba „škodu na zdraví“, pričom škodu na zdraví a nároky spôsobené zásahom do osobnostných práv Občiansky zákonník striktné od seba odlišuje (v tejto spojitosti odkázala na odôvodnenie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 168/2009). Z uvedeného vyvodila záver, že náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode na základe zodpovednosti poisteného za škodu vnútroštátne právo Slovenskej republiky uplatniteľné vo veci samej neupravuje. Tvrdila preto, že ani rozsudok SD vo veci Haasová nič nezmenil na správnosti doterajšej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, v zmysle ktorej náhrada škody na zdraví a nákladov pri usmrtení podľa § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP nezahŕňa nemajetkovú ujmu za zásah do osobnostných práv pozostalých blízkych osôb po obetiach dopravnej nehody. Mala za to, že odvolacím súdom použitý eurokonformný výklad pojmu „škoda na zdraví“ podľa § 4 ods. 2 ZoPZP v tom zmysle, že by mal zahŕňať aj náhradu nemajetkovej ujmy blízkych osôb obete dopravnej nehody, je v priamom rozpore so slovenským právom (contra legem), a preto nemôže byť prípustný. Na základe uvedeného žiadala dovolací súd, aby rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že žalobu vo vzťahu k nej zamietne, alternatívne aby napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalobcovia 2/ až 5/ vo svojom písomnom vyjadrení k dovolaniu sa v plnej miere stotožnili s argumentáciou odvolacieho súdu o pasívnej vecnej legitímácii žalovanej 2/, ktorú zároveň považovali za vyčerpávajúcu a dostatočnú. Ďalej rozoberali a vykládali judikatúru že náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch patrí medzi nároky kryté poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, a preto je poisťovňa povinná plniť z tohto poistenia aj v prípade priznania práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Z týchto dôvodov navrhli dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. V danom prípade bolo dovolanie podané 25. februára 2016. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „C.s.p.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá C.s.p. (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd funkčne príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 C.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 C.s.p.) skúmal, či je dovolanie procesne prípustné.

7. Vychádzajúc z ustanovení § 470 ods. 1, 2 C.s.p., s prihliadnutím na základné princípy obsiahnuté v čl. 2 ods. 1, 2 a čl. 3 ods. 1 C.s.p., najvyšší súd posudzoval podmienky prípustnosti dovolania podľa právneho stavu účinného ku dňu podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

8. Do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O.s.p.). V danom prípade je dovolanie žalovanej 2/ smerujúce proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo forme rozsudku prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p., teda len preto, že jeho prípustnosť vyslovil vo svojom potvrdzujúcom rozsudku odvolací súd, majúci za to, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

9. V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. mohlo byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p., b/ konanie bolo postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd bol viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberal procesnými vadami uvedenými v § 237 ods. 1 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

10. Dovolací súd plniac si povinnosť, ktorá mu vyplýva z § 242 ods. 1 druhej vety O.s.p., najskôr skúmal, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. O vadu v zmysle tohto ustanovenia ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Po preskúmaní obsahu spisu dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu vo vzťahu k žalobcovi 1/ trpí vadou v zmysle § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p.

11. Spôsobilosť byť účastníkom konania má ten, kto má spôsobilosť mať procesné práva a povinnosti, inak ten, komu ju zákon priznáva (§ 19 O.s.p.). Ak účastník stratí spôsobilosť byť účastníkom konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončilo, súd posúdi podľa povahy veci, či má konanie zastaviť alebo prerušiť alebo či môže v ňom pokračovať (§ 107 ods. 1 O.s.p.).

12. Spôsobilosť byť účastníkom konania znamená spôsobilosť mať procesné práva a povinnosti, ktoré zákon účastníkovi konania priznáva alebo ukladá. Jej predpokladom (ak nejde o výnimočný prípad v zmysle § 19 časť vety za bodkočiarkou O.s.p.) je hmotnoprávna subjektivita vo význame spôsobilosti mať práva a povinnosti podľa hmotného práva. Hmotnoprávna spôsobilosť mať práva a povinnosti fyzických osôb pritom vzniká narodením a zaniká smrťou fyzickej osoby, prípadne jej vyhlásením za mŕtvu (§ 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Ak po začatí súdneho konania účastník stratil spôsobilosť byť účastníkom konania, postup súdu upravovalo ustanovenie § 107 O.s.p. Bolo vecou súdu, aby podľa povahy veci posúdil, či smrť účastníka bráni ďalšiemu pokračovaniu v konaní alebo či v ňom možno

pokračovať s právnymi nástupcami zomrelého účastníka konania.

13. Lustráciou v Registri obyvateľov (č. I. 299 spisu) bolo zistené, že žalobca 1/ zomrel XX. C. XXXX. Pokiaľ odvolací súd rozhodol o odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie 19. januára 2016, teda v čase, keď už žalobca 1/ nežil, pričom s ním konal ako s účastníkom, hoci spôsobilosť byť účastníkom konania nemal, vykazuje jeho postup znaky procesnej vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p., na ktorú bolo v dovolacom konaní potrebné vziať zreteľ. Uvedená vada totiž zakladá nielen prípustnosť, ale tiež opodstatnenosť dovolania žalobkyne.

14. Dovolací súd pri riešení otázky, v akom rozsahu je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť, vychádzal z toho, že žalobcovia 1/ až 5/ majú v predmetnom spore postavenie samostatných spoločníkov, pričom zistená vada zmätočnosti sa týkala iba žalobcu 1/. Taktiež zohľadnil, že medzi žalovaným 1/ ako poisteným a žalovanou 2/ ako jeho poisťovateľom v zmysle ZoPZP sa jedná o prípad, kedy z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vyporiadania vzťahu medzi stranami (§ 439 písm. c/ C.s.p.), v dôsledku čoho dovolací súd nebol viazaný rozsahom podaného dovolania, ktorého dôvodnosť sa preto musela priaznivo prejavíť aj vo vzťahu k žalovanému 1/. So zreteľom na to najvyšší súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu vo vzťahu žalobcu 1/ a oboch žalovaných (s výnimkou časti potvrdzujúceho výroku o zamietnutí žaloby tohto žalobcu v prevyšujúcej časti) a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 v spojení s § 450 C.s.p.). V novom rozhodnutí odvolací súd znova rozhodne o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania vo vzťahu medzi žalobcom 1/ a žalovanými 1/ a 2/ (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

15. Keďže vo vzťahu k žalobcom 2/ až 5/ dovolací súd nezistil existenciu žiadnej zo zmätočností väd uvedených v § 237 ods. 1 písm. a/ až g/ O.s.p., ani tzv. inej vady majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), pristúpil k preskúmaniu tejto napadnutej časti rozsudku odvolacieho súdu z hľadiska dovolacieho dôvodu, ktorý žalovaná 2/ v dovolaní uplatňuje, t. j. nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

16. Právne posúdenie veci je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu; nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav, ku ktorej dochádza vtedy, keď súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo keď síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo keď zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

17. V prípade, že odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania podľa § 238 ods. 3 O.s.p. (ako je tomu aj v tejto veci) bol dovolateľ oprávnený namietat' nesprávne právne posúdenie veci len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie prípustné. Uvedená zásada sa konštantne a jednotne aplikovala v rozhodovacej praxi všetkých senátov najvyššieho súdu (porovnaj napr. jeho rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 216/2009, 2 Cdo 173/2012, 3 Cdo 219/2011, 4 Cdo 28/2011, 5 Cdo 171/2009, 6 Cdo 115/2011, 7 Cdo 117/2011).

18. Otázkou zásadného právneho významu vymedzenou odvolacím súdom je v danom prípade to, či patrí náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jedna z foriem satisfakcie za neoprávnený zásah do života a zdravia fyzickej osoby, medzi nároky kryté poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, a či sa teda vzťahuje povinnosť poisťovne na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla aj na právo na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcej z ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

19. Žalovaná 2/ v dovolaní tvrdila, že platná právna úprava v rámci nárokov, ktoré je povinná ako poisťovateľ nahradiť poškodeným, v sebe nezahrňuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, pretože poistenie kryje iba „škodu na zdraví“, pričom škodu na zdraví a nároky spôsobené zásahom do osobnostných práv Občiansky zákonník striktné od seba odlišuje. Z uvedeného vyvodila, že náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode na základe zodpovednosti poisteného za škodu vnútroštátne právo Slovenskej republiky uplatniteľné vo veci samej

neupravuje. Rozsudok SD vo veci Haasová preto nič nezmenil na správnosti záverov najvyššieho súdu prezentovaných v rozhodnutiach sp. zn. 4 Cdo 168/2009 a 3 Cdo 301/2012. Odvolacím súdom použitý eurokonformný výklad pojmu „škoda na zdraví“ podľa § 4 ods. 2 ZoPZP v tom zmysle, že by mal zahŕňať aj náhradu nemajetkovej ujmy blízkych osôb obete dopravnej nehody, je podľa nej v priamom rozpore so slovenským právom (contra legem), a preto nemôže byť prípustný.

20. Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie a s tým spojeným zakotvením princípu prednosti európskeho práva pred vnútroštátnymi zákonmi (čl. 7 ods. 2 druhá veta Ústavy) došlo k zásadnému prelomu, okrem iného, aj v interpretácii noriem práva tvoriacich jej právny poriadok. Primát európskeho práva a vôľa únijného normotvorcu sú obzvlášť významné v preskúmvanej veci, pretože oblasť poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel je regulovaná smernicami EÚ.

21. Smernice ako typové kategórie predpisov sekundárneho práva sú podľa čl. 288 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie záväzné pre každý členský štát, ktorému sú určené, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom voľba foriem a metód sa ponecháva vnútroštátnym orgánom. Tradičným prostriedkom dosiahnutia cieľa sledovaného smernicou je zmena právnej úpravy príslušným vnútroštátnym orgánom. Pre prípad, že si príslušný vnútroštátny orgán túto svoju povinnosť nesplní, vyvinula rozhodovacia prax SD teóriu priameho a nepriameho účinku smerníc. Keďže záväzná podstata smernice platí len vo vzťahu ku každému členskému štátu, ktorému je určená, nie však k jednotlivcom (závery rozsudku SD vo veci C-152/84 Marshall), pri aplikácii smerníc vo vzťahu k jednotlivcom, prichádza do úvahy iba tzv. nepriamy účinok smerníc. Tak napr. podľa rozhodnutia SD vo veci C-106/89 Marleasing SA, odvolávajúceho sa aj na prejedkatúru vo veci C-14/83 Von Colson a Kamann, pri aplikácii vnútroštátneho práva bez ohľadu na to, či aplikované ustanovenia boli schválené pred alebo po smernici, vnútroštátny súd povolaný na výklad vnútroštátneho práva je povinný interpretovať ho nakoľko je to možné vo svetle dikcie (textu) a účelu smernice, aby sa dosiahol výsledok sledovaný smernicou, a tým sa zabezpečil súlad s tretím odsekom čl. 189 vtedy účinnej Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (teraz čl. 288 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie). SD vo veci C-397/01 až 403/01 Pfeiffer a ďalší v spojitosti s nepriamym účinkom smerníc uviedol, že požiadavka výkladu vnútroštátneho práva v súlade s právom Únie sa síce v prvom rade týka vnútroštátnych ustanovení prijatých na prebratie smernice, neobmedzuje sa však iba na výklad týchto ustanovení, ale vyžaduje, aby vnútroštátny súd vzal do úvahy vnútroštátne právo ako celok a posúdil, do akej miery ho možno použiť spôsobom, ktorý nevedie k výsledku, ktorý odporuje smernici (bod 115). Ak vnútroštátne právo umožňuje za určitých okolností s použitím vlastných výkladových metód vyložiť ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu tak, že bude možné vyhnúť sa rozporu s inou normou vnútroštátneho práva alebo obmedziť oblasť pôsobnosti tohto ustanovenia na dosiahnutie tohto účelu a použiť ho len do tej miery, aby bolo súladné s danou normou, tak je vnútroštátny súd povinný použiť rovnaké metódy, aby sa dosiahol cieľ stanovený smernicou (bod 116).

22. Ako bolo vyššie uvedené, vnútroštátne súdy musia vnútroštátne právo v najväčšej možnej miere vykladať v zmysle znenia a účelu smernice, aby bol dosiahnutý výsledok, ku ktorému táto smernica smeruje (rozsudok SD z 25. apríla 2013 vo veci C-81/12, Asociația ACCEPT proti Consiliul National pentru Combaterea Discriminării, bod 71). Vyžaduje sa, aby vnútroštátne súdy urobili všetko, čo je v ich právomoci, berúc do úvahy celé vnútroštátne právo a uplatniac ich výkladové metódy, s cieľom zaručiť úplnú účinnosť predmetnej smernice a dospieť k riešeniu, ktoré je v súlade s účelom sledovaným smernicou (rozsudok SD z 24. januára 2012 vo veci C-282/10, Maribel Dominguez proti Centre informatique du Centre Ouest Atlantique a Préfet de la région Centre, bod 27).

23. Účelom smerníc týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel je zabezpečiť, aby predmetom poistného krytia bola akákoľvek škoda alebo ujma, ktorá vznikla v súvislosti s dopravnou nehodou a náhradu ktorej predpokladá vnútroštátne právo. Predmetom poistného krytia má byť podľa smerníc nepochybne aj nemajetková ujma spôsobená pozostalým po obeti dopravnej nehody. SD vo veci C-22/12 Haasová jasne a zrozumiteľne vyslovil: „Článok 3 ods. 1 smernice Rady 72/166/EHS z 24. apríla 1972 o aproximácii právnych predpisov členských štátov

týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistení tejto zodpovednosti, článok 1 ods. 1 a 2 druhej smernice Rady 84/5/EHS z 30. decembra 1983 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, zmenenej a doplnenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/14/ES z 11. mája 2005, a článok 1 prvý odsek tretej smernice Rady 90/232/EHS zo 14. mája 1990 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel sa majú vykladať v tom zmysle, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej“.

24. Pri odpovedi na relevantnú otázku, či vnútroštátne právo upravuje náhradu nemajetkovej ujmy na základe zodpovednosti poisteného za škodu, treba vychádzať z toho, že ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré upravujú náhradu škody pri nehodách spôsobených prevádzkou motorových vozidiel, nemôžu odňať smerniciam potrebný účinok a teda sloboda členských štátov určiť, aká škoda bude krytá a aké budú podmienky povinného poistenia, bola obmedzená druhou a treťou smernicou tým, že tieto smernice stanovili povinné krytie niektorých škôd a v určitých minimálnych sumách. Medzi škodami, ktoré musia byť kryté, sa v súlade s čl. 1 ods. 1 druhej smernice nachádza najmä ujma na zdraví. Pod pojem ujma na zdraví pritom patrí akákoľvek ujma, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v danom spore, ktorá bola spôsobená zásahom do osobnej integrity, čo zahŕňa tak fyzickú, ako aj psychickú traumy.

25. Vyššie uvedenému chápaniu pojmu škoda európskym normotvorcom treba podľa dovolacieho súdu prispôbiť aj v slovenskej civilistike stabilné materiálne chápanie škody. Pojem „zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel“ používaný v smerniciach treba podľa dovolacieho súdu vykladať čiastočne autonómne a zahrnúť do neho aj také nároky, ktoré národné právo výslovne nezaraďuje medzi nároky „na náhradu škody“ v prísnom slova zmysle, ak ich podstata je podobná, teda majú občianskoprávny charakter a vznikajú v dôsledku protiprávnej udalosti - dopravnej nehody. Túto požiadavku eurokonformného výkladu pojmu škoda nie je možné spochybniť ani tým, že ustanovenia zakladajúce právo pozostalých po obeti dopravnej nehody na náhradu nemajetkovej ujmy patria systematicky do tej časti Občianskeho zákonníka, ktorá sa týka zásahov do práva na ochranu osobnosti a ktorá je v zmysle tohto zákonníka nezávislá od časti týkajúcej sa zodpovednosti za škodu v pravom slova zmysle (bod 57 rozsudku SD vo veci C-22/12 Haasová).

26. Dovolací súd sa preto nestotožňuje s právnym názorom prezentovaným v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 168/2009 a 3 Cdo 301/2012, ktoré zdôrazňujú zásadnú pojmovú a obsahovú odlišnosť inštitútu škody a inštitútu nemajetkovej ujmy. Občiansky zákonník predsa v samotnej šiestej časti (Zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie) kladie škodu aj do polohy nemateriálnej. Dokazuje to § 444 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého pri škode na zdraví sa jednorazovo odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. V tomto zmysle pojem škoda teda vykazuje aj nemateriálne znaky.

27. Odpoveď na otázku, či vnútroštátne právo upravuje náhradu nemajetkovej ujmy na základe zodpovednosti poisteného za škodu, podľa dovolacieho súdu naostatok (nepriamo, pretože inak ani tak urobiť nemohol) poskytuje aj samotný SD v bode 58 odôvodnenia svojho rozsudku vo veci C-22/12 Haasová, keď uvádza: „Keďže totiž zodpovednosť poisteného, ktorá podľa vnútroštátneho súdu v tomto prípade vyplýva z § 11 a 13 českého Občianskeho zákonníka (slovenský Občiansky zákonník má rovnakú úpravu - poznámka dovolacieho súdu), vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávnu povahu, nič nenasvedčuje, že na túto zodpovednosť sa nevzťahuje vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu, na ktoré odkazujú uvedené smernice“.

28. K výkladu pojmu škoda treba dať ešte do pozornosti rozsudok SD zo 6. mája 2010 vo veci C-63/09, Axel Walz proti Clickair SA, podľa ktorého: „Pojem „ujma“ tvoriaci podklad článku 22 ods. 2 Dohovoru

o zjednotení niektorých pravidiel pre medzinárodnú leteckú dopravu, uzavretý v Montreale 28. mája 1999, ktorý stanovuje obmedzenie zodpovednosti leteckého dopravcu za ujmu spôsobenú najmä stratou batožiny, sa má vykladať v tom zmysle, že zahŕňa tak majetkovú, ako aj nemajetkovú škodu“.

29. Podľa dovolacieho súdu vyššie uvedený výkladový postup pojmu škoda na zdraví a rešpektovanie súvislostí právnych inštitútov umožňujú konštatovať normatívnu prípustnosť takej interpretácie § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP, podľa ktorej možno aj nemajetkovú ujmu podľa § 13 Občianskeho zákonníka zahrnúť pod škodu na zdraví.

30. Podaný výklad nepovažuje dovolací súd za výklad contra legem (výklad proti doslovnému jazykovému zneniu zákona). Zákaz výkladu contra legem vyjadruje (výlučne) zákaz výkladu smernice v zrejmom rozpore so znením príslušného vnútroštátneho ustanovenia. Pojem „škoda na zdraví“ ale, ako to bolo vyššie uvedené, možno vyložiť extenzívne bez toho, aby pri súčasnom zachovaní cieľov a výsledku sledovaných smernicou došlo k popretiu jeho jazykového vyjadrenia. Taký výklad nesiahá za hranice najširšieho možného jazykového významu pojmu. Ak existuje potreba zabezpečenia konformity konkrétnej vnútroštátnej normy s úniou právom, je sudcovské vyplnenie „medzier“ (prostredníctvom extenzívneho výkladu), ktoré ostali po nesprávne transponovaných smerniciach, legitímne a súčasne nevyhnutné.

31. Napokon, aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom v uznesení z 11. októbra 2016 sp. zn. III. ÚS 666/2016 vydanom v inej obdobnej veci akceptoval rozšírenie pojmu „škoda na zdraví“ prostredníctvom eurokonformného výkladu použitého všeobecnými súdmi aj na náhradu nemajetkovej ujmy, pričom v tejto súvislosti nezistil žiaden dôvod na konštatovanie ústavnej arbitrarности.

32. So zreteľom na doposiaľ uvedené dovolací súd konštatuje, že ustanovenie § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP treba vykladať tak, že poistenie zodpovednosti kryje aj nároky pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Povinnosť poisťovne na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa teda vzťahuje aj na náhradu nemajetkovej ujmy podľa spomínaného ustanovenia. Dovolací súd v tejto spojitosti pripomína, že k rovnakému záveru dospel už aj v rozsudku z 31. júla 2017 sp. zn. 6 MCdo 1/2016 a uznesení z 26. septembra 2018 sp. zn. 1 Cdo 31/2017.

33. Vzhľadom na to, že záver odvolacieho súdu v otázke, ktorá bola predmetom dovolacieho prieskumu, nespočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), najvyšší súd dovolanie žalovanej 2/ vo zvyšnej časti, t. j. vo vzťahu k žalobcom 2/ až 5/ ako nedôvodné zamietol (§ 448 C.s.p.).

34. Žalobcovia 2/ až 5/ boli v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešní (§ 255 ods. 1 C.s.p.) a vznikol im preto nárok na náhradu trov tohto konania. O nároku na náhradu trov rozhodol najvyšší súd podľa ustanovení § 453 ods. 1 a § 262 ods. 1 C.s.p. O výške náhrady trov konania žalobcov 2/ až 5/ rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 C.s.p.).

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.